

บทที่ 2

ความหมาย ประเภท ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ

คำนำ

สำหรับในประเทศไทยแล้วคำว่า การท่องเที่ยว จัดว่าเป็นอุตสาหกรรมประเภทของการให้บริการ อีกทั้งการท่องเที่ยวนั้นยังมีความเกี่ยวเนื่องกันทำให้เกิดธุรกิจการบริการประเภทต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรมที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ห้างสรรพสินค้า ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง และอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ในระดับต่าง ๆ ก่อให้เกิดมีการลงทุน ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการจึงถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับหนึ่ง ผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น ตัวเลขสถิติในหลายปีที่ผ่านมาจะพบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการนั้นมีความสำคัญต่อประเทศไทยเราอย่างยิ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งตลอดมาพร้อมสองทศวรรษซึ่งในปีล่าสุดในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้รวมจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นจำนวน 3.01 ล้านล้านบาท และมียอดนักท่องเที่ยวนานาชาติ 39.7 ล้านคน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา 2563) ซึ่งรายได้หลักก็มาจากภาคธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ซึ่งในบทเรียนนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ ประเภทของการท่องเที่ยว กล่าวถึงความหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีผู้นิยมให้อย่างหลากหลาย และน่าสนใจ

2.1 ความหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ

ถ้าจะให้นิยาม หรือความหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการแล้วนั้นก็ต้องพิจารณาได้โดยแบ่งออกได้เป็น 3 คำคือ อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว และการบริการ และนำความหมายของทั้งสามคำนี้มาร้อยเรียงเข้าด้วยกันก่อนจะมาเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ แต่ในเบื้องต้นผู้เขียนขอให้นิยามความหมายของทั้งสามคำนี้ก่อนตามความหมายดังนี้

ความหมายของคำว่า **อุตสาหกรรม** <http://www.royin.go.th/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563 ตามความหมายของ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมที่ใช้ทุนและแรงงานเพื่อผลิตสิ่งของหรือจัดให้มีบริการ มักเป็นการประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ที่ต้องใช้แรงงานและเงินทุนมาก เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ หรือเป็นการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้าโดยทั่วไป ก็ เรียกว่าอุตสาหกรรมได้ เช่น อุตสาหกรรมในครัวเรือน โดย คำว่า อุตสาหกรรม มาจากคำว่า อุตสาหะ (อ่านว่า อุด-สา-หะ) ที่แปลว่า ความพยายาม ความพากเพียร กับคำว่า กรรม ที่แปลว่า การกระทำ แปลตามรูปศัพท์ว่า การกระทำด้วยความพยายาม

อุตสาหกรรม ความความหมายของ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ทรงบัญญัติว่า คำ ให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า industry ซึ่งหมายถึง ความอุตสาหะขยันหมั่นเพียร และหมายถึงงานที่ต้องใช้คนจำนวนมากและใช้เทคโนโลยี <http://www.royin.go.th/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรม) น. ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมที่ใช้ทุนและแรงงานเพื่อผลิตสิ่งของหรือจัดให้มีบริการ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุตสาหกรรม (อุตสาหกรรม) น. ตามความหมายของพจนานุกรมไทย หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ทุนและแรงงานเพื่อผลิตสิ่งของหรือจัดให้มีบริการ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว; ชื่อกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอุตสาหกรรม การมาตรฐานเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม และทรัพยากรธรณี <https://xn--12cn0cga1azjg1mtc2h.com/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

อุตสาหกรรม ตามความหมายของพจนานุกรมแปล ไทย-ไทยของ เปลื้อง ณ นคร ให้ความหมายไว้ว่า การทำสิ่งของเพื่อให้เป็นสินค้า <https://dictionary.sanook.com/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

อุตสาหกรรม ตามความหมายของพจนานุกรมแปล ไทย-อังกฤษของ สอ เสถบุตร ให้ความหมายเป็นภาษาอังกฤษไว้ว่า [n.] industry, an industrial enterprise <https://dictionary.sanook.com/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

อุตสาหกรรม (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552, หน้า59) มีความหมายว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจ อย่างมีระบบการพาณิชย์หรือการผลิตสาขาใดสาขาหนึ่ง ในสายอุตสาหกรรมการผลิตจะมีปัจจัยสำคัญคือการขับเคลื่อนที่เห็นได้ชัด 4 ประการ คือ โรงงาน ลูกค้า สินค้า และการขนส่ง เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่เน้นการบริการ ซึ่งสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จากความหมายของคำว่าอุตสาหกรรมจากหนังสือ ตำรา และนักวิชาการต่าง ๆ ที่ให้นิยามและความหมายสามารถสรุปความหมายคำว่า อุตสาหกรรมได้ดังนี้คือ การกระทำ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องมีการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นด้วยตัวเงิน หรือแรงงาน รวมถึงเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การผลิตได้ทั้งที่เป็นสินค้าและบริการสู่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว ตามความหมายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้นิยามและความหมายไว้ว่า ท่องเที่ยว ในปัจจุบันเรามองเห็นภาพชาวต่างประเทศสะพายกล้องถ่ายรูปเดินกันเป็นกลุ่มใหญ่บ้างเล็กบ้างอยู่ตามวัด วัง โบราณสถาน หรือนั่งน้ย่อมน้อยอาบแดดอยู่ตามชายหาด และอีกจำนวนไม่น้อยที่ไปเที่ยวชมป่าเขาลำเนาไพร เรามักจะมองเห็นว่าชาวต่างประเทศเหล่านี้ได้ใช้จ่ายเงินเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าเดินทางไปชมสถานที่ต่าง ๆ ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก โดยที่เราไม่คิดว่านั้นเป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในบ้านเมืองของเรา ในขณะที่เดียวกันเรามักจะไม่คิดถึงคนไทยที่เดินทางท่องเที่ยวอยู่ภายในประเทศทั้ง ๆ ที่นักท่องเที่ยวคนไทยเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากทุกปี เพราะการเดินทางท่องเที่ยวนั้นเป็นการผ่อนคลายความเคร่งเครียดพร้อม ๆ กับการได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ได้เห็นภูมิประเทศที่แปลกตาและได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นด้วย เมื่อการคมนาคมสะดวก การเดินทางท่องเที่ยวกลายเป็นความนิยม ธุรกิจต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางการท่องเที่ยวมากมาย ทั้งธุรกิจ

ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พักและอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการค้า ของที่ระลึก ธุรกิจเหล่านี้ขายบริการให้กับนักท่องเที่ยวเอง และยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม เช่น การก่อสร้างอาคารที่พัก ร้านอาหาร การผลิตสินค้าเกษตรกรรม เพื่อขายให้แก่ธุรกิจที่พักและอาหาร การผลิตสินค้าหัตถกรรม พื้นบ้านเพื่อส่งร้านค้าของที่ระลึก เป็นต้น ธุรกิจเหล่านี้จะก่อให้เกิดงานอาชีพใหม่ๆ และการกระจายเงินตรา ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศนั่นเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529:3)

การท่องเที่ยว ตามความหมายขององค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง (Travel) ที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ <https://www.un.org/en/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

1. การเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับหรือเพื่อสินจ้าง โดยมีการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางไกลหรือระยะทางไกลก็ได้
2. จุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง มีจุดหมายปลายทางที่จะไปอยู่เป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิมหรือภูมิลำเนาเดิม โดยเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเยือน และใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน
3. ความมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือรายได้ โดยมีความมุ่งหมายในการเดินทางอยู่หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งผู้เดินทางคนหนึ่งอาจมีความมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

การท่องเที่ยว ตามความหมายขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : W.T.O) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ “Tourism comprises the activities of the person traveling to and staying in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purpose.” จากความหมายนี้สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปี ติดต่อกัน) เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อธุระและวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ <https://www.unwto.org/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขตามหลักสากลดังต่อไปนี้คือ (Goeldner & Ritchie, 2006)

- 1) ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

3) ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการเดินทางนั้น

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ สมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (International Association of Scientific Experts in Tourism – AIEST) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว และไม่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นการทำเงิน จากความหมายดังกล่าว ทำให้การท่องเที่ยวต้องมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ <https://news.gtp.gr/organizer/international-association-of-scientific-experts-in-tourism-aiest/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยอยู่ถาวรไปยังสถานที่ต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทาง และพักค้างคืน
3. การเดินทางและการพักค้างคืนนั้นจะต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือที่ทำงานประจำและในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้นั้นในท้องถิ่นนั้น
4. การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้นโดยมีแผนจะเดินทางกลับภายใน 180 วัน
5. จุดหมายปลายทางที่เดินทางไปจะต้องเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนเท่านั้นไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวรหรือการทำงาน

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ Burkart and Medlik (1974) คือ การเดินทางในระยะสั้นของคนไปยังจุดหมายปลายทางข้างนอกซึ่งไม่ใช่ที่พักอาศัยปกติ

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ Burkart and Medlik (1981) คือ รูปแบบปรากฏการณ์และความสัมพันธ์จากการเดินทางท่องเที่ยวและไม่ได้อยู่เป็นการถาวรรวมถึงไม่มีกิจกรรมที่สร้างรายได้ระหว่างการเดินทาง

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ Mathieson and Wall (1982:1) คือ การเคลื่อนย้ายอย่างชั่วคราวของคนไปยังจุดหมายปลายทางที่ไม่ใช่ที่ทำงานหรือที่อยู่ปกติโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเดินทาง โดยมีการอำนวยความสะดวกให้กับคนเหล่านั้น

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ Mill and Morrison (1998) คือ การทำกิจกรรมระหว่างการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งคนเหล่านั้น เดินทางไปพักผ่อนหรือทำธุรกิจโดยมีการค้างคืนอย่างน้อย 24 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 1 ปี

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ David and Martin (2000) คือ ในภาพรวมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ นักท่องเที่ยว, ธุรกิจนำเที่ยว, รัฐบาลท้องถิ่น, ชุมชนท้องถิ่น,

รัฐบาล, มหาวิทยาลัย, กลุ่มองค์กรภาคประชาชนและกลุ่มองค์กรอิสระ (NGOs), วิธีการสร้างความน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยว, การคมนาคมขนส่ง, การดูแลและจัดการนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ Adrian (2003) คือ การเดินทางที่ไม่ใช่บ้านพักอาศัย ไม่ใช่การทำงานแต่เป็นการเปลี่ยนสถานที่วิวทิวทัศน์และชีวิตความเป็นอยู่และการเยี่ยมชมในสถานที่ที่แตกต่างออกไป

การท่องเที่ยว ตามความหมายของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจการเล่นกีฬาการติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมชมเยือนญาติพี่น้อง

จากความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวจากหนังสือ ตำรา หน่วยงาน และนักวิชาการต่าง ๆ ที่ให้นิยามและความหมายสามารถสรุปความหมายคำว่า การท่องเที่ยวได้ดังนี้คือ การเดินทางออกจากสภาพแวดล้อมของถิ่นฐานที่อยู่ปกติ เช่น บ้าน ที่พำนัก ที่ทำงาน ไปยังสถานที่ต่าง ๆ อย่างเป็นทางการชั่วคราวที่เกิดขึ้นทั้งภายในและระหว่างประเทศ ด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษา ธุรกิจประชุมสัมมนา หรืออื่นใด แต่จะต้องมิใช่เพื่อเป็นการได้มาซึ่งรายได้จากสถานที่ที่เดินทางไปถึงนั้น ๆ

ความหมายของคำว่า การบริการ ตามความหมายของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา <http://www.royin.go.th/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563 ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการปฏิบัติรับใช้ ให้ความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงแรมนี้บริการลูกค้าดีมาก ใช้เป็นคำนามก็ได้ เช่น หน่วยงานของเราต้องการให้ผู้ที่มาใช้บริการที่นี่ได้รับความสะดวกสบายทุกประการ ใช้เป็นคำนามว่า การบริการ ก็ได้ เช่น การบริการลูกค้าของบริษัทเราตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสะดวกสบายและให้ลูกค้าได้รับประโยชน์สูงสุด คำว่า บริการ เป็นคำที่สร้างขึ้นจากคำภาษาบาลีว่า ปริกร (อ่านว่า ปะ-ริ-กะ-ระ) แปลว่า ผู้ช่วย บริวาร และแปลว่า สิ่งที่ช่วย

การบริการ ตามความหมายของ (Kotler, 1997, p.611) ได้จำกัดความของการบริการไว้ดังต่อไปนี้ การบริการเป็นการแสดงหรือสมรรถนะที่หน่วยงานหนึ่งๆ สามารถเสนอให้กับอีกหน่วยงานอันเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปลักษณะอย่างเป็นแก่นสาร และไม่มีผลลัพธ์ในสภาพความเป็นเจ้าของในสิ่งใด โดยที่การผลิตอาจจะไม่ถูกผูกมัดกับผลิตภัณฑ์กายภาพ

การบริการ ตามความหมายของตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายว่าปฏิบัติรับใช้ หรือ ให้ความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น การให้บริการจึงหมายถึง งานที่มีผู้คอยช่วยอำนวยความสะดวกซึ่งเรียกว่า ผู้ให้บริการ และ ผู้มารับบริการ ก็คือผู้มารับความสะดวก

การบริการ ตามความหมายของ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2540) ได้ให้ความหมายว่าตรงกับภาษาอังกฤษกับคำว่า Service ในความหมายที่ว่าเป็นการกระทำที่เปี่ยมไปด้วยความช่วยเหลือ การให้ความช่วยเหลือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ ซึ่งความหมายอักษรภาษาอังกฤษ 7 ตัวนี้ คือ

S = Smiling & Sympathy ยิ้มแย้มและเอาใจเขามาใส่ใจเรา เห็นอกเห็นใจต่อความลำบาก

ยุ่งยากของผู้มารับการบริการ

E = Early Response ตอบสนองต่อความประสงค์จากผู้รับบริการอย่างรวดเร็ว

R = Respectful แสดงออกถึงความนับถือให้เกียรติผู้รับบริการ

V = Voluntariness Manner การให้บริการที่ท้ออย่างสมัครใจเต็มใจท้อไม่ใช่งานอย่างเสี้ยมไม่ได้

I = Image Enhancing การรักษาภาพลักษณ์ของผู้ให้บริการและภาพลักษณ์ขององค์กร

C = Courtesy ความอ่อนน้อม อ่อนโยน สุภาพมีมารยาทดี

E = Enthusiasm ความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้นขณะให้บริการและให้บริการมากกว่าผู้รับบริการคาดหวังเอาไว้

การบริการ ตามความหมายของ วีรพงษ์ เฉลิมวิระรัตน์ (2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการบริการว่า เป็นสิ่งที่จับ สัมผัส แต่ต้องได้ยาก และเป็นสิ่งที่เสื่อมสลายไปได้ง่าย บริการจะได้รับการทำขึ้นและส่งมอบสู่ผู้รับบริการหรือลูกค้าเพื่อใช้สอยบริการนั้น ๆ โดยทันทีหรือในเวลาเกือบจะทันทีทันทีที่มีการให้บริการนั้น

การบริการ ตามความหมายของ (สุมนา อยู่โพธิ์, 2544, หน้า 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริการหมายถึง กิจกรรมประโยชน์หรือความพอใจซึ่งได้เสนอเพื่อขาย หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นรวมกับการขายสินค้า

การบริการ ตามความหมายของ (วัชรภรณ์ สุริยาภรณ์, 2546, หน้า 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริการ หมายถึง กิจกรรมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดขึ้นเพื่อให้แก่สมาชิกตามความสามารถและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน โดยอาศัยความต้องการของสมาชิกที่ได้รับบริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการในระยะต่อไป พร้อมทั้งให้เกิดความพอใจแก่สมาชิก

การบริการ ตามความหมายของ (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2549, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของการบริการ หมายถึง กิจกรรมของกระบวนการส่งมอบสินค้าที่ไม่มีตัวตน (intangible goods) ของธุรกิจให้กับผู้รับบริการโดยสินค้าที่ไม่มีตัวตนนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการจนนำไปสู่ความพึงพอใจได้

จากความหมายของคำว่าบริการจากหนังสือ ตำรา หน่วยงาน และนักวิชาการต่าง ๆ ที่ให้นิยามและความหมายสามารถสรุปความหมายคำว่า การบริการได้ดังนี้คือ การกระทำที่จะต้องบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริการที่ได้ตั้งเอาไว้ โดย ผู้ให้บริการจะต้องยึดถือลูกค้าเป็นหลัก และเข้าใจถึงจิตใจลูกค้าเสมอ ดังนั้นพนักงานบริการจะต้องแสดงบทบาทให้ดี เพื่อให้ลูกค้าประทับใจและกลับมาเพื่อใช้บริการซ้ำอีกครั้ง ผู้ที่ให้บริการจะต้องเป็นผู้ให้ที่ดี จะต้องมีความใจจดใจจ่อ เอาใจลูกค้ามาใส่ใจลูกค้าเสมอ โดยพนักงานจะต้องมีลักษณะที่ดี คือ แต่งกายเรียบร้อย พูดจาชัดเจน มีหางเสียงไพเราะ ทำตนเป็นคนสุภาพ สง่างาม เยี่ยม แจ่มใสอยู่เสมอ ทั้งใบหน้า และดวงตา และริมฝีปาก หลีกเสียงคำกล่าวปฏิเสธ แสดงให้ปรากฏชัดเจนว่าเต็มใจให้บริการ

จากการที่ได้ศึกษาถึงนิยามและความหมายของคำว่า อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และคำว่า การบริการมาแล้วอย่างลึกซึ้งทางผู้เขียนก็สามารถสรุปความหมายรวมของคำว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการได้ดังนี้

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ (Tourism and Hospitality Industry) มีความหมายคือ อุตสาหกรรมที่จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ หรือการบริการทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มารับบริการ ทั้งภายใน และภายนอกราชอาณาจักรโดยมีการรับค่าตอบแทนจากผู้รับบริการและหมายความรวมถึงธุรกิจกิจการดังต่อไปนี้

1. ธุรกิจนำเที่ยว
2. ธุรกิจโรงแรมและที่พัก
3. ธุรกิจให้บริการแหล่งท่องเที่ยว
4. ธุรกิจให้บริการการคมนาคมขนส่ง
5. ธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร และสถานบันเทิง
6. ธุรกิจการขายของที่ระลึกและสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
7. ธุรกิจกิจกรรมนันทนาการ และกีฬาสำหรับการท่องเที่ยว
8. ธุรกิจการดำเนินงานประชุมสัมมนา นิทรรศการ งานแสดง ออกกำลังกาย และงานมหกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นสำหรับงานท่องเที่ยวและบริการ

2.2 การจัดแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการจากข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้เขียนได้รวบรวม และเรียบเรียงความหมาย คำนิยามมาไว้จะเห็นได้ว่ามีความหมายที่กว้าง และครอบคลุมในหลายภาคธุรกิจ หลาย ๆ ส่วนในสังคม ดังนั้น การจัดแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการก็เช่นเดียวกันสามารถที่จะจัดแบ่งประเภทของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปการจัดแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการได้ดังต่อไปนี้

การจัดแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการตามรูปแบบของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ 4 ประเภทคือ <https://www.tat.or.th/th> สืบค้นเมื่อวันที่ 08/07/2563

1. การท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนานความชื่นชมในแหล่งธรรมชาติเป็นหลักซึ่งธรรมชาตินั้นก็แบ่งออกได้หลากหลายไม่ว่าจะเป็น ป่าเขา

แม่น้ำ ถ้ำ ทะเล หมู่เกาะ เป็นต้น ซึ่งมักจะเป็นสถานที่ที่มีความสงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ ทิวทัศน์ที่สวยงาม ใช้ชีวิตที่ไม่เร่งรีบ ผ่อนคลาย

ภาพที่ 2.1 ท่องเที่ยวทะเลหมู่เกาะสุรินทร์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวธรรมชาติ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2556

2. การท่องเที่ยววัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นเสนอศิลปะการแสดง วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เพื่อให้ความรู้และความภาคภูมิใจ เช่น ศาสนา อาหาร ภาษา เครื่องแต่งกาย วิถีชีวิตความเป็นอยู่

ภาพที่ 2.2 กะเหรี่ยงคอยาว ชนเผ่าปาดอง ตำบลผาบ่อง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นรูปแบบหนึ่งของการการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2553

3. การท่องเที่ยวแบบกีฬาและบันเทิง (sport and entertainment tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และความพึงพอใจในการพักผ่อน สนุกสนาน รื่นเริงบันเทิงใจ ที่มุ่งเน้นการได้รับบริการที่เหมาะสม ซึ่งสถานที่ที่จะดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา ป่า เช่น การไปชมการแข่งขันฟุตบอล เทนนิส มวย สกี กอล์ฟ เป็นต้น

ภาพที่ 2.3 กลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมสนามและชมการแข่งขันที่สนามฟุตบอลช้างอารีนาของสโมสรบุรีรัมย์ยูไนเต็ดคือการท่องเที่ยวแบบกีฬาและบันเทิง

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

4. สื่อการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (MICE and Event tourism) เป็นการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งอาจมีหรือไม่มีการศึกษาดูงาน และการทัศนศึกษารวมอยู่ด้วยก็ได้ การท่องเที่ยวประเภทนี้ รวมถึง การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา และปัจจัยที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดีคือ ต้องมีสถานที่ที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัยหรือโรงแรม และระบบการคมนาคมที่ดี สะดวกรวดเร็ว ปัจจุบันการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ภาพที่ 2.4 การเดินทางไปร่วมงานนำเสนอผลงานวิชาการในต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ยังมี การจัดแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวโดยใช้หลักเกณฑ์จากปัจจัยความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถจัดแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวและบริการได้ดังนี้ <https://www.tat.or.th/th> สืบค้นเมื่อวันที่ 08/07/2563

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น จะต้องมีการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2.5 การเดินทางเข้าศึกษาหมู่บ้านกังหันลมที่เมืองซานส์ สคันส์ (Zaanse Schans) ประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

2. การท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการระบุดูว่ากิจกรรมนั้น ๆ สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันมีปรากฏอยู่หลายๆ แห่ง ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี และ MICE (Meeting & Incentives & Conventions & Exhibitions) เป็นต้น

ภาพที่ 2.6 งาน Bangkok Motor Show เป็นลักษณะงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2560

3. การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์ สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่นโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

4. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สันฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์ อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ ของท้องถิ่นนั้น ๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทาง วิชาการก็ได้

ภาพที่ 2.7 เจดีย์วัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2562

5. การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิง และการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุกและสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะและสนามกีฬา

ภาพที่ 2.8 การเข้าชมสนามกีฬาที่มีความยิ่งใหญ่และชมการแข่งขันคือการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2559

6. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทาง ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยว ประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณี สงกรานต์ เป็นต้น

ภาพที่ 2.9 ชนเผ่า Zulu ที่หมู่บ้าน aha lesedi cultural village ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้คือการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพราะได้เรียนรู้วิถีชีวิต การแต่งกาย ภาษา ของชนเผ่า

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

7. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ (Hot spring Attraction) การท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน เป็นการท่องเที่ยวเน้นธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการบริการต่าง ๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากน้ำพุร้อน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวใดๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติได้ นอกจากนี้ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของตน และยังสามารถใช้เป็นข้อมูล ที่สำคัญเพื่อ

ประกอบการตัดสินใจ ของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ น้ำพุร้อน ธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 2.10 บ่อน้ำพุร้อนที่จังหวัดระนองเป็นกาสรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2560

8. การท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การอาบแดด กีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

9. การท่องเที่ยวประเภทน้ำตก (Waterfall Attraction) หมายถึงสถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่งการดูนก และการตกปลา เป็นต้น

ภาพที่ 2.11 การเข้าชมความสวยงามของชายหาดไร่เลย์จังหวัดกระบี่ที่ชื่อเสียงไปทั่วโลกเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวประเภทชายหาด

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

ภาพที่ 2.12 น้ำตก Seljalandsfoss ประเทศไอซ์แลนด์ เป็นน้ำตกหนึ่งที่มีความสวยงามมากที่สุดในโลก

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2562

10. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ (Cave Attraction) แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อ การศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้า ชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่าง ๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

11. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ (Island Attraction) เป็นประเภทของการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญกับองค์ประกอบคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความ เสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็น แรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทหมู่เกาะนี้ เพราะจัดว่าเป็น ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางไป

ภาพที่ 2.13 เกาะไข่ จังหวัดสตูล การท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2547

12. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง (Rafting Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับ ธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อน และการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนก การสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 2.14 นักท่องเที่ยวล่องแก่งวังสายทอง จังหวัดสตูลการท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง
ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2550

ในปัจจุบันรูปแบบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการนั้นมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ด้วยเนื่องจากหลาย ๆ เหตุปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการมีประเภทและรูปแบบใหม่เกิดขึ้น ซึ่งก็เป็นผลดีต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะมีช่องทาง หรือทางเลือกใหม่ ๆ ในการที่จะเลือกใช้บริการทางการท่องเที่ยวและบริการในปัจจุบันนี้ โดยสามารถแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวและบริการในยุคสมัยใหม่ได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หนึ่งในการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร รวมทั้งให้ผู้เดินทางไปได้รับความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น และยังช่วยกระตุ้นให้รักการทำเกษตรด้วยตัวเองอีกด้วย โดยจะเห็นได้จากปัจจุบันมีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น เช่นโครงการสาธิตการเกษตรแบบพอเพียง มีการจัดทำทางเดินบนไธนา มีที่ถ่ายรูปลสวยๆ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาแวะชม และได้เรียนรู้รวมทั้งได้สัมผัสวิถีการเกษตรไปในตัวด้วย ถือว่าการท่องเที่ยวดังกล่าวได้รับความนิยมและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่นได้อย่างดีทีเดียว ยกตัวอย่างเช่น เที่ยวชมโครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี, โครงการหลวงดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ภาพที่ 2.15 นักท่องเที่ยวเข้าชมวิธีการปลูกแบบไร้สารพิษพร้อมทั้งสามารถเก็บสตอเบอร์รี่รับประทานได้เลย แบบไม่จำกัด ที่ไรชิมามูระ เมืองโคฟู ประเทศญี่ปุ่น

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

2.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ ลักษณะของการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศให้คงอยู่สืบไป และทั้งนี้ผู้ที่เดินทางมาเที่ยววนนอกจากได้พักผ่อน แล้วยังได้รับความสาระความรู้ดี ๆ จากการท่องเที่ยวลักษณะนี้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติอ่างกาที่ยอดดอยอินทนนท์, การเดินป่าที่เขาใหญ่ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

3.การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวและบริการอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยิ่งยืนต่อไป ยกตัวอย่างเช่น เส้นทางศึกษาป่าชายเลนและสัตว์น้ำทางทะเลที่ศูนย์พัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จ.จังหวัดบุรีรัมย์ เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาแหลมหญ้า จังหวัดระยอง เส้นทางศึกษาธรรมชาติโครงการปลูกป่าชายเลนตามแนวชายฝั่ง ก็เป็นหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้คนมีจิตสำนึกและรักษาระบบนิเวศทางทะเล

ภาพที่ 2.16 ชายหาดที่อ่าวมาหยา จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

4.การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบ และนักท่องเที่ยวก็มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น การเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์ปราสาทเขาพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ เป็นต้น

5.การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น การเที่ยวชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในจังหวัดอุบลราชธานี, ประเพณีงานลอยกระทงที่จังหวัดสุโขทัย, ประเพณีสงกรานต์ที่จังหวัดเชียงใหม่, ประเพณีไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม, ประเพณีวันสารทเดือนสิบ นครศรีธรรมราช เป็นต้น

ภาพที่ 2.17 วัดมหาธาตุ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทั้งเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมและประเพณี

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

6.การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวและบริการในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้คู่ผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวยกตัวอย่างเช่น การเที่ยวหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ทางเหนือของไทย, การเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนชาวภูไท ในจังหวัดนครพนม เป็นต้น

7.การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวและบริการในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรม เพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึก ต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงามได้อีกด้วย (health beauty and spa) ยกตัวอย่างเช่น เที่ยวบ่อน้ำพุร้อน เพื่อบำบัดร่างกาย, การเที่ยวทะเล นอนอาบแดด นวดตัว ทำสปา, การเที่ยวชมป่า เพื่อรับอากาศอันบริสุทธิ์ ก็เป็นการพักผ่อนเพื่อรักษาสุขภาพกายและใจด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2.18 นักท่องเที่ยวกำลังทำสปาที่น้ำตกร้อนวาริรัก จังหวัดกระบี่

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2561

8.การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวและบริการไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวแล้ว ได้รับความสนุกสนาน ความตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำที่ดี และมี ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่ๆจากการท่องเที่ยวประเภทนี้ ยกตัวอย่างเช่น การปีนหน้าผา การเดินป่า การล่องแก่งไปตามลำแม่น้ำ การเดินชมถ้ำหินงอกหินย้อย การล่อตถ้ำต่าง ๆ เป็นต้น

9.การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) หมายถึง รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวและบริการเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น การวิ่ง การปั่นจักรยาน การเล่นกอล์ฟ การดำน้ำดูปะการัง เป็นต้น ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับความประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อีกทั้งมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวนี้อีกด้วย เช่น การร่วมออกกำลังการเดินวิ่งตามโครงการต่าง ๆ ก็ช่วยส่งเสริมให้ผู้ที่เดินทางไปเที่ยว มีสุขภาพแข็งแรง อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ กระจายรายได้ให้ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ยกตัวอย่างเช่น หัวหินมาราธอน, พัทยามาราธอน เป็นต้น

10.การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay) เป็นการท่องเที่ยวและบริการอีกหนึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน สำหรับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ก็คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัว ในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับความประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนและมั่นคง ยกตัวอย่างเช่น การไปเที่ยวนอนพักค้างแรมโฮมสเตย์ในอัมพวา เพื่อตัดบาตรตอนเช้า, การเที่ยวโฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น ชมวิถีชุมชนและธรรมชาติในอำเภอศรีสัชนาลัย เป็นต้น

ภาพที่ 2.19 โฮมสเตย์บ้านเกาะกลางจังหวัดกระบี่

ที่มา: วีระ วีระโสภณ 2557

2.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการสร้างให้เกิดรายได้เป็นเงินตรารายได้จากต่างประเทศให้กับประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 มีงานเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ 200 ปี เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้อันดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้ประเทศและเพิ่มประสิทธิภาพดุลยภาพชำระหนี้ เช่น ในปี พ.ศ. 2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้จึงมีส่วน ช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมาก รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นอย่างมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยวและบริการ เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารท้องถิ่นกระจายไปตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ก็จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยว ก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วย อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็น อุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้แรงงานคนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลารว่างมารับจ้างก่อสร้าง ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้รูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ได้ก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหารซื้อผลิตผลพื้นเมือง และหากพักแรมก็จะ ต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรมแต่จะกระจาย ออกไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นที่ระลึกได้ก็จะมีการใช้วัสดุ พื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกแม้จะเป็นเพียงรายได้ที่จำนวนไม่มาก แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็เป็นรายได้สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่าผลกระทบที่

หลากหลาย (Multiplier Effect) ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับภาคการผลิตสินค้าทั่วไปหรืออุตสาหกรรม อื่น ๆ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่ายหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมประเภทไม่จำกัด (Limitless Industry) เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลก ได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้รายงานว่ามีปี พ.ศ. 2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2527 และล่าสุดในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกมากถึง 1,332 ล้านคน <https://kasikornresearch.com/th> สืบค้นเมื่อ 08/07/2563 อย่างไรก็ตาม นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่าปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้นเพราะว่าประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลาในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลงการเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูง ดังแต่ก่อนเท่านั้น สำหรับในปัจจุบันประเทศไทยมีรายได้เข้าประเทศมากที่สุดมาจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการมาตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา และจากข้อมูลสถิติล่าสุดจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งในปีล่าสุดในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้รวมจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นจำนวน 3.01 ล้านล้านบาท และมียอดนักท่องเที่ยวนานาชาติ 39.7 ล้านคน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา 2563) ซึ่งรายได้หลักก็มาจากภาคธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการทั้งหมด จากข้อมูลที่ยูเอชเอไอได้แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการในปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ และมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้เขียนจะขอกล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อระบบต่าง ๆ ภายในประเทศไทยได้ดังต่อไปนี้คือ

2.3.1 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

สรุปถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศได้ 6 ประการดังนี้คือ

1. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ กล่าวคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นสินค้าส่งออกที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ (Invisible Export) โดยไม่มีการส่งสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวออกไปขายยังต่างประเทศจริง ๆ แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องเป็นผู้รับผิดชอบการเดินทางและซื้อสินค้าบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเอง เช่น นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นซื้อตั๋วโดยสารเครื่องบินขอมวัดพระแก้ว ก็จะจ่ายค่าที่พักแรมค่าอาหาร ค่าน้ำเที่ยว ค่าเช่าสนามเล่นกอล์ฟ และค่าสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ กล่าวคือเมื่อนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและซื้อสินค้าทั้งบริการการท่องเที่ยว ซึ่งรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนี้สามารถนำไปช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้าและการขาดดุลการชำระเงินของประเทศให้น้อยลง หรืออาจทำให้เกิดการเกินดุลก็ได้ อันเป็นการส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน กล่าวคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมการบริการที่ต้องใช้แรงงานส่วนใหญ่ในลักษณะของการต้อนรับ ดูแลและให้บริการ จึงมีการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม การจ้างงานทางตรง ได้แก่ อาชีพในธุรกิจการคมนาคมขนส่ง ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ธุรกิจอาหารภัตตาคาร ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกห้างสรรพสินค้า ธุรกิจให้บริการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนการจ้างงานทางอ้อม ได้แก่ อาชีพทางการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหาร อาชีพทางด้านหัตถกรรม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่ระลึก อาชีพก่อสร้างหรือบริการในสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ งานการธนาคารในการบริการแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น นับว่าเป็นการสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นมากมาย โดยรวมแล้วก่อให้เกิดการจ้างงานและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานของประเทศได้เป็นเงินตราอย่างมหาศาล

4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก่อให้เกิดการกระจายรายได้ กล่าวคือ เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดการกระจายรายได้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะนำเงินไปจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการจากท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนามักจะมีปัญหาความแตกต่างในการพัฒนาระหว่างตัวเมืองกับชนบท รัฐบาลควรวางแผนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการสู่ท้องถิ่นชนบท จะช่วยให้ชาวชนบทสามารถขายสินค้าและบริการ ตลอดจนสินค้าประเภทหัตถกรรมพื้นเมืองที่ได้ทำขึ้นในช่วงเว้นว่างจากการประกอบเกษตรกรรม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง ช่วยให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว

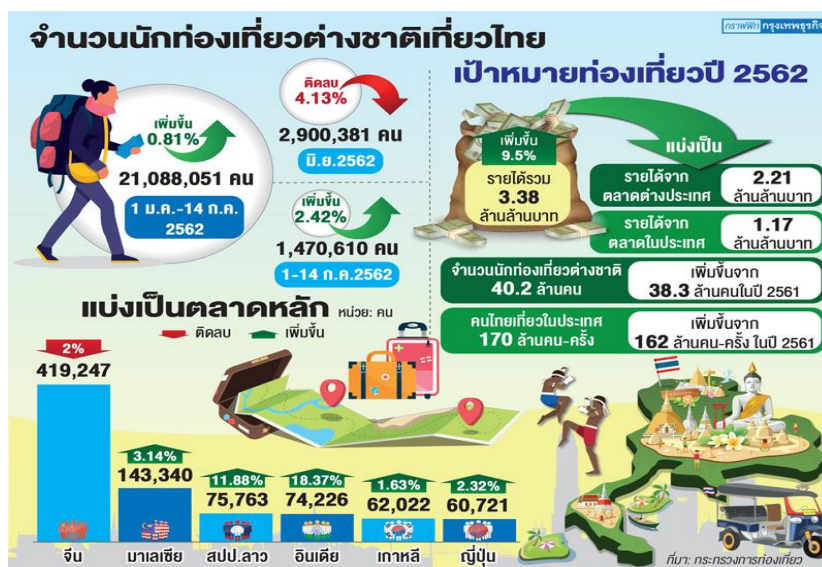
5. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น กล่าวคือ ในระยะเริ่มแรกที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้าสู่ท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นนั้นอาจยังไม่สามารถผลิตบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ จึงจำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าและบริการจากนอกชุมชนหรือจากต่างถิ่น ต่อมาเมื่อมีการดำเนินกิจการบริการทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้เอง การสั่งซื้อจากนอกชุมชนจะน้อยลง ซึ่งจะส่งผลดีให้แก่ท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่นขึ้น

6. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เนื่องจากเงินตราที่นักท่องเที่ยวนำมาจับจ่ายใช้สอยจะหมุนเวียนอยู่ในเศรษฐกิจของประเทศ กระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เชื่อว่ารายได้ที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งในระบบเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดรายได้ต่อเนื่องอีกหลายรอบ เมื่อรวมรายได้ในรอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันจะพบว่าเมื่อมีการผลิตและรายได้มีมูลค่าสูงขึ้นกว่ารอบแรกหลายเท่าตัว หลักการดังกล่าวนี้ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “ผลของตัวทวีคูณ” (Multiplier Effect) สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นที่ยอมรับว่ามีค่าผลของตัวทวีคูณอยู่ในระดับสูง ทำให้เกิดการกระตุ้นการผลิตสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องให้สูงขึ้นด้วย

7. การท่องเที่ยวและบริการจะช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล เพราะเนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการที่จัดเก็บจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเฉพาะรายได้ที่เข้ามาสู่ประเทศมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาทต่อปี แต่ผู้บริหารระดับประเทศยังมีความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เหมือนอย่างที่เป็นมาเมื่อ 30 ปีที่แล้วเพราะปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยกลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647409> สืบค้นเมื่อวันที่ 08/07/2563 แม้เรา仍将มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็ไม่ใช่ว่าต้องการให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันมาก ๆ แบบในสมัยก่อนที่จะมุ่งเน้นที่ปริมาณ แต่ในปัจจุบันทางภาครัฐจะไปมุ่งเน้นเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงซึ่งเป็นกลุ่มที่ไทยต้องการ เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการใช้จ่ายใช้สอยในการท่องเที่ยวสูงทำให้รายได้ของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวสูงภาคขึ้นโดยไม่ต้องเน้นปริมาณเหมือนสมัยก่อนซึ่งในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ภาครัฐสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีอากรจากนักท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อมประมาณ 10% ของภาษีทั้งหมดของประเทศ หรือประมาณ 40,000 ล้านบาท

8. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเศรษฐกิจจะเติบโตมากขึ้นเพราะในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนของตนเองสามารถเป็นผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่นการรวมกลุ่มเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา หมู่บ้านทอผ้าไหมท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น

ภาพที่ 2.20 ข้อมูลสถิติจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาบอกถึงความสำคัญที่มีต่อเศรษฐกิจไทย

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา <https://www.mots.go.th/> สืบค้นเมื่อ 12/07/2563

2.3.2 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อสังคมและการเมืองของประเทศ

1. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการจะช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากผลของการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพและมีรายได้ในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นได้เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพคนในท้องถิ่นก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ดีขึ้นด้วย

2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่งย่อมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นในท้องถิ่น เช่น การปลูกสร้างโรงแรมหรือที่พักแรม ภัตตาคารหรือร้านอาหาร ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปาและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกสบายในลักษณะต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและจากการลงทุนของภาคเอกชน ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญและมีสังคมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้ ก่อเกิดการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของมรดกศิลปวัฒนธรรมเกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและความตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น อีกทั้งเกิดความตระหนักว่าสามารถใช้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้ทางหนึ่งจึงควรได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา กล่าวคือ ช่วยให้ผู้คนในชุมชน สังคมมีโลกทัศน์กว้าง ได้รับรู้และประสบการณ์จากการที่ได้พบเห็นด้วยตัวเอง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตในสังคมได้ ถ้าหากเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการ ก็จะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างนักศึกษาต่างชาติ อันเป็นการพัฒนาวิชาการด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

5. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าไปแออัดในเมือง กล่าวคือ ตามธรรมชาติของมนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง หากมีโอกาสประกอบอาชีพที่เหมาะสม มีรายได้พอแก่การยังชีพ ย่อมไม่อยากจะอพยพไปแออัดยัดเยียดในเมือง ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงและเอาเปรียบด้านแรงงานในเมือง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถช่วยสร้างอาชีพให้กับท้องถิ่นทั้ง ด้านบริการการท่องเที่ยวโดยตรงและหัตถกรรมในครัวเรือน จึงช่วยลดปัญหาการอพยพได้

6. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว กล่าวคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวช่วยให้มีการนำทรัพยากรบางชนิดที่เคยถูกทอดทิ้งให้ไร้ค่า มาทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มทางเศรษฐกิจ เช่น เปลือกไม้ เปลือกหอย เศษผ้า เศษหนัง เศษฟาง เป็นต้น มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการสริมรายได้ให้กับท้องถิ่น อีกทั้งหาทางพัฒนาคุณภาพของการผลิตของที่ระลึกให้ทันสมัยและคุณภาพที่ดีขึ้น

7. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อท้องถิ่นใดมีผู้คนเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่นมีอาชีพ ย่อมทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นผลให้ผู้ก่อการร้ายหรือข้าศึกเข้าแทรกซึมบ่อนทำลายได้ยาก

8. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี กล่าวคือ เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันเดินทางไปท่องเที่ยวใดภายในประเทศ ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยังส่งผลให้เกิดความสามัคคีในหมู่สมาชิก แต่ถ้าเป็นการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนร่วมโลก อันเป็นการเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่โลก

จะเห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการระดมทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่มาผสมผสานให้สอดคล้องกัน อันจะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างกว้างขวางเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของชาติอย่างสูงสุด

2.3.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการนั้นมีความสำคัญต่อระบบสังคมวัฒนธรรมของคนไทยเป็นอย่างมาก เพราะประเทศไทยนั้นมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็น ภาษา การแต่งกาย อาหาร ศาสนา และวิถีการดำเนินชีวิต (พระชยานันทมุนี, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูฉันทเจติยานุกิจ, พระปลัดนฤตล กิตติภทโท และ อรพินท์ อินวงศ์, 2562) ซึ่งหล่อหลอมเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural based tourism) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้ มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น พื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว (Ratanasuwongchai, 2011)

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติเข้ามาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันซึ่งกันและกันการท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในการสร้างรายได้การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังต้องอาศัยทั้งจากคนในท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑสถานทุกประเภท ศิลปะการแสดงและ

ทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรมนาฏศิลป์ และดนตรีรวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี เป็นต้น (Thammabuttra, 2005; Asichaikul, 2003) นอกจากนี้ ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ และศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแ่งมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะ หรือการแสดงต่าง ๆ (Nopket, 1999) รวมถึงวิถีชีวิตและอัยาศัยไมตรีของคนไทย (Kessalee, 2000) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยและยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามการเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรงให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจึงได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น รวมถึงชื่อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมผลงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศนั้น การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเราเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Karnjana, 2012) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (Kasetsiri, 2004)

ในการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้ไว้หลายท่าน บางท่านได้ศึกษาถึงผลกระทบทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน ดังที่ มนัส สุวรรณ (2539) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ผลกระทบทางตรงของการท่องเที่ยวและบริการทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของวัฒนธรรมดั้งเดิม วัฒนธรรมเดิมถูกนำมาดัดแปลง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในลักษณะที่เรียกกันว่า “การขายวัฒนธรรม” Cohen (1996) กล่าวว่า วัฒนธรรมประเพณีที่นักท่องเที่ยวชื่นชมนั้น กลายเป็นวัฒนธรรมเพื่อการแสดง เป็นเพียงสินค้าอย่างหนึ่งที่นำออกมาขายโดยไม่มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของสังคมนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณี เนื่องจากการนำวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมและประเพณีของสังคมไทย มาเป็นสิ่งที่ดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งหากไม่มีการระมัดระวังสิ่งที่เกิดขึ้นคือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เนื้อหาดั้งเดิมของประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่นำมาเป็นจุดขาย มุ่งเน้นในด้านการค้าความสวยงาม อลังการ ลดความประณีต ตัดขั้นตอนที่เป็นเนื้อหาเดิมสิ่งที่น่าสนใจออกมาคือการแสดงที่ตื้นตื้นใจ ละเลยประเด็นด้านวิถีชีวิตและคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ไปโดยทางอ้อมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ตามมา ได้มีส่วนทำให้สายสัมพันธ์ทางสังคม-วัฒนธรรม (Social-culture linkages) ของประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องหย่อนยาน คนรุ่นใหม่ต่างมุ่งหวังจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากกว่าการสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ยิ่งไปกว่านั้นการมีส่วนร่วมในโอกาสงานภาคบริการนี้ ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเริ่มเห็นห่างจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและกิจกรรมในชุมชนมีส่วนร่วมงานน้อยลง ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นเริ่มจางหายไป คนรุ่นใหม่จะชื่นชมกับความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่มากกว่าการผูกติดกับวิถีชีวิตเดิม

นอกจากนี้อาจเกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวอย่างรุนแรง เนื่องจากความอ่อนแอของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งจะปรับตัวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจากต่างท้องถิ่นมากกว่าความพยายามที่จะคงวัฒนธรรมเดิมของตนเป็นลักษณะเด่นเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวก็มีผลดีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือประเทศเอาไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หากไม่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอันเป็นมรดกและเอกลักษณ์ของสถานที่อาจเสื่อมหรือสูญหายไปตามกาลเวลา

ภาพที่ 2.20 งานสงกรานต์ในประเทศไทยที่ต้องมีการจัดทุกปีทั่วประเทศสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย <https://www.tat.or.th/> สืบค้นเมื่อ 12/07/2563

2.3.4 ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการนั้นมีผลกระทบต่อด้านบวกมากมายทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมและก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เนื่องจากเมื่อธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการเกิดขึ้น จะทำให้ชุมชนสังคมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ต่างกันถึงประโยชน์ที่ได้รับ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุให้มีการมีการช่วยและร่วมมือกันกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเองเพื่อที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนอันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เกิดการอนุรักษ์ ปรับปรุงและพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพทางการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น ซึ่งถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวและบริการก็จะทำให้มีการลงทุนจากภาครัฐในด้านสาธารณูปโภคเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เกิดการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้เพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เกิดมีการปรับปรุงแก้ไข มาตรการ ระเบียบตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว เกิดความตระหนักเห็นในการกำจัดของเสียประเภทต่าง อาทิ น้ำเน่า ขยะมูลฝอย โดยเฉพาะที่พิกหรือร้านอาหารที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว นำไปสู่การ

รวมตัวกันเพื่อเกิดโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว และมีจิตสำนึกมีความตื่นตัวจัดตั้งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวและบริการที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพของสิ่งแวดล้อมจะถูกผลกระทบด้วยเช่นกัน ดังนั้นชุมชนและชาวบ้านต้องช่วยกันไม่ให้พื้นที่ธรรมชาติบางส่วนถูกทำลาย เพื่อการสร้างที่พักในแหล่งธรรมชาติ ตลอดจนกิจกรรมนันทนาการบางประเภทมีผลต่อธรรมชาติ อาทิ การตั้งแคมป์ไฟ การตัดต้นไม้ การบุกรุกพื้นที่ การสร้างขยะของเสียดยไม่จำเป็น รวมไปถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอาจส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น การขยายพื้นที่ถนน การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อสร้างความเจริญ

สรุป

สำหรับประเทศไทยนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการมีความสำคัญและมีความหมายต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการนั้นมีความหมายกว้างมากเพราะรวมด้วยหลากหลายธุรกิจเข้าด้วยกัน ผู้เขียนจึงสรุปความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ หรือการบริการทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มารับบริการทั้งภายใน และภายนอกราชอาณาจักรโดยมีการรับค่าตอบแทนจากผู้รับบริการและหมายความรวมถึงธุรกิจดังต่อไปนี้

1. ธุรกิจนำเที่ยว
  2. ธุรกิจโรงแรมและที่พัก
  3. ธุรกิจให้บริการแหล่งท่องเที่ยว
  4. ธุรกิจให้บริการการคมนาคมขนส่ง
  5. ธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร และสถานบันเทิง
  6. ธุรกิจการขายของที่ระลึกและสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
  7. ธุรกิจกิจกรรมนันทนาการ และกีฬาสำหรับการท่องเที่ยว
  8. ธุรกิจการดำเนินงานประชุมสัมมนา นิทรรศการ งานแสดง ออกกำลังกาย และงานมหรหรรรมต่าง ๆ
- โดยมุ่งเน้นสำหรับงานท่องเที่ยวและบริการ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการก็สามารถที่จะจัดแบ่งประเภทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการให้มีความชัดเจนได้เป็น การท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism) การท่องเที่ยววัฒนธรรม (cultural tourism) การท่องเที่ยวแบบกีฬาและบันเทิง (sport and entertainment tourism) สื่อการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (MICE and Event tourism) เป็นต้น ซึ่งการเกิดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการนั้นสร้างคุณประโยชน์อย่างมหาศาล จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยสามารถแบ่งความสำคัญของการท่องเที่ยวและบริการได้ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

2. ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อสังคมและการเมืองของประเทศ

3. ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ

4. ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่มีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ

คำถามท้ายบท

1. จงให้นิยามความหมายของคำดังต่อไปนี้
  - 1.1 อุตสาหกรรม
  - 1.2 การท่องเที่ยว
  - 1.3 การบริการ
  - 1.4 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ
2. จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างของประเภทการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้
  - 2.1 การท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural tourism)
  - 2.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)
  - 2.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism)
  - 2.4 สื่อการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (MICE and Event tourism)
3. จงเขียนอธิบายพร้อมยกตัวอย่างความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อระบบดังต่อไปนี้
  - 3.1 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ
  - 3.2 ความสำคัญต่อสังคมและการเมืองของประเทศ
  - 3.3 ความสำคัญต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ
  - 3.4 ความสำคัญต่อด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). **เศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของไทยปี2562**.

<https://secretary.mots.go.th/policy/> สืบค้นเมื่อ 09/07/2563

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2529). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมุมมองของคนใน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2540). **เจตคติและความพึงพอใจในการบริการ**. ในจิตวิทยาการบริการหน่วยที่ 8 -15. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2549). **การตลาดบริหาร**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

นิคม จารุมณี. (2535). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ปรีชา แดงโรจน์. (2525). **การโรงแรม**. กรุงเทพฯ: ชมรมนักบริหารการโรงแรม

พระชยานันท์มณี, วรปรัชญ์ คำพงษ์, พระครูฉันทเจติยานุกิจ, พระปลัดนฤตล กิตติภทโท และ อรพินท์ อินวงศ์. (2562). **ความสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในล้านนา**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน.

ภราเดช พยัทธิเชียร. (2549). **จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

มนัส สุวรรณ. (2539). **การท่องเที่ยวกับผลกระทบ**.วารสารภูมิศาสตร์.

วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์. (2546). **ธุรกิจยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันทนี สว่างอารมณ์. (2550). **นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วินิจ วีรียงกูร. (2532). **การจัดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2542). **คุณภาพในงานบริการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประชาชน จำกัด.

สุนนา อัญโพธิ์. (2544). **ตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ: บิ๊กโพร์เพรส.

Adrain Payne. (2003). **The Essence of Service Marketing**. New York.

Burkart,A.J, and Medlik,S. (1981). **Tourism: Past, Present and Future**. 2nd.ed. Oxford
Butterworth-Hieneman.

Cohen,Eric . (1996). **Thai Tourism. Hill Tribes, Island and open-ended Prostitution**.
Bangkok: white Lotus.

David, W. and Martin, O. (2000). **Tourism Motivation and Behavior Tourism Management**.
Milton: Australian.

Goeldner, C., & Ritchie, J. R. B. (2006). **Tourism: principles, practices, philosophies (10th ed.)**.
Hoboken:Wiley.

Kasetsiri, C. (2004). **The Benefits of Cultural Tourism**. Bangkok: Sukhothai thammathirat
Open University.

Kessalee, P. (2000). **Community Based Tourism Handbook**. Bangkok: Tourism Projects to
Life and Nature.

Kotler Philip (1997). **Marketing for Hospitality and Tourism**. 2nd edition, USA: Prentice Hall
International, Inc.,

Mathieson, A.; & Wall, G. (1982). **Tourism: Economic, Physical and Social Impacts**.
Longman Scientific and Technical, Harlow; UK.

Mill, Robert Christies and Morrison, Alastair M. (1998). **The Tourism System: An Introductory**.
Text.2nd ed. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Nopket, C. (1999). **A Community Based Tourism: The Starting Point of Sustainable
Development**. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.

Ratana suwongchai, N. (2011). **Cultural Tourism Development Strategies**. Humanities
Journal, 18 (1), 32-50.

Thammabuttra, P. (2005). **Principles of Ecotourism**. Bangkok: Srinakharinwirot University.

Tirakananta, S. (2012). **Methodology in Social Science Research (10th ed.)**. Bangkok:
Chulalongkorn University Press.

<https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647409> สืบค้นเมื่อวันที่ 08/07/2563

<https://dictionary.sanook.com/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

<https://kasikornresearch.com/th> สืบค้นเมื่อ 08/07/2563

<https://news.gtp.gr/organizer/international-association-of-scientific-experts-in-tourism-aiest/>
สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

<https://www.mots.go.th/> สืบค้นเมื่อ 12/07/2563

<https://www.tat.or.th/th> สืบค้นเมื่อวันที่ 08/07/2563

<http://www.royin.go.th/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563

<https://www.un.org/en/> สืบค้น เมื่อ 07/07/2563

<https://xn--12cn0cga1azjg1mtc2h.com/> สืบค้นเมื่อ 07/07/2563